

GORIŠKI SLOVENEK

IZHAJA VSAKO SOBOTO.

Uredništvo in Upravništvo: Via Carducci št. 10, II. nad.

Naročnine: Italijanska kraljevina: Celo leto Lir 10.—
Pol leta Lir 5.— Tri mesece Lir 2.50 En mesec Lir 1.—

Oglasi: Oglasi na drugi strani Lir 1.— za vrsto. — Mali oglasi Lir 0.05 za besedo. — Znižane cene za letne naročnike.

Bobnanje po vojni

Večkrat si stavljamo vprašanje, je-li ta božja vojna vže končala ali ne.

Brzjavijo nam prinašajo vesti, da se vršijo še vedno krvave tepeške v Mali Aziji med Turki in Orki, v Berberiji med Španjolci in Arabci, v Albaniji med ustaši in jugoslovanskimi četami, v Egiptu se perijodično ponavljajo pobune, v Indiji dviga svojo glavno proti angleškemu režimu Ghandi, v Rusiji belijo glavo boljševikom uporni «burzoazi», mirna pa tudi ni Nemčija, ne Anglija, ki mora povsod mašiti vrzeli svojega gospodstva.

Sredi tega šuma in vrvenja se je pojavil še Karlov izlet na Ogersko, ki je razburil dosedaj sladko spanje spečo «malo entento», ki je iznenadena zakričala kakor histerična ženska, ko zagleda miško pod posteljo.

Tu se je zopet ponudila lepa prilika novim državljanom, da so osvežili spomin na svojo eksistenco z globokomiselnimi govori.

V prvem hipu se je začutilo bobnanje. Zahotelo se je marsikateremu generalu vkorakati na čelo zmagovitih čet v Budimpešto, ker bi to jako lepo izgledalo in zvišalo kredit generalov pri ženskem spolu.

Ko so pa pogledali finančni ministri v državne blagajne in zagledali le preobilo papirja in ko so se morali tudi prepričati, da masa ne kaže nikakega navdušenja za vojne pohode, so buržoazi uvideli, da bi morali poravnati račun popolnoma iz svojega.

Starejši državniki so bili vsled tega proti vsaki pustoševščini. Med tem pa je časopisje ugibalo in begalo, kdo more biti prav za prav materijelni povzročitelj Karlovega poleta na Ogrsko. Jugoslovani, ki črtijo le jedno državo na svetu in ta je Italija, so pokazali takoj s prstom in pričeli trditi, da je to posledica beneške konference, kjer da je poskusila Italija uveljaviti nekako obkroževalno politiko proti Jugoslaviji.

Slovani avstrijskega mišljenja sanjajo najbrž še vedno da bivajo v centralnih državah, ki jih obkoljuje zavistna antanta, predstavljena to pot po Italiji.

Po drugi plati pa bodi povedano, da kdor nima nikakih ožirov do močnejšega so seda, kakor na pr. Jugoslavija do Italije, nima tudi nobene pravice zahtevati od sosedu prijaznosti. Vseh teh popolnoma naravnih načel, ki jih prakticirajo ljudje vsak dan med seboj, nečemo priznavati bistroumni politiki, kedar jim gre za lastno kožo.

Ali kam smo se oddaljili od našega predmeta?

Rekli smo, da je spočetka

radi Karlove afere mala antanta silno bobnala, mobilizirala in protestirala, da napravi nekoliko šundra in s tem zvabi nase pozornost vsega sveta, a pred ultimatomom — je bilo nenadoma vsega konec.

«Vojne ne maramo» je refren vseh teh dičnih govorov. Vprašali bi se pa radi, čemu toliko hrupa za prazen nič. Karl je hotel na Ogersko, a Ogerska ga je takoj pognala in nastopil je status «quo ante». Radi tega ni nihče niti sanjal na krvave spopade in žalibog kažejo malo resnosti državniki male antante, ako uganjajo take pompozne šale v očigled dogodka, ki ni imel nikake resnosti več na sebi.

Niti Napoleon, zmagovalec, pred kojim se je tresel celi svet in ki je dvignil Francijo do nezasišane moči na svetu, ni mogel iz otoka Sv. Helene, kamor so ga šibkejši, a številnejši sovražniki pregnali in ukovali; kateri pametni in razumni človek bi mogel pripisovati toli resnosti alkoholiziranemu in slabomunemu Karlotu, ki je pač doživel največji vojaški poraz, ki ga pozna zgodovina?

«Tant de bruit pour une omelette», bi rekel pokojni Ludvik XIV.

SISIFOVI NAPORI

so obstajali v tem, da je valil velikanski kamen na vrh gore, a kedar je privabil kamen na vrh, je isti zopet zdrknil v dolino.

Tak prizor se nudi dopisovalcu «Slovenskega Naroda», ko opazuje pod naslovom «Sisifovo delo» našo politiko na Goriškem. Zdi se mu preveč besedi in premalo dela.

Kajpada, saj smo mi že davno pridigali, da ni treba govorjenja, marveč dela.

A pri nas se ljubi mamljiva govornica. Po vseh shodih se kvasi o organizacijah, o gospodarstvu in samostojnem nastopu, dejanski pa ni doseženo ničesar, ker enostavno tudi ni mogoče.

Kaj pa hočeš? Ako pridelaš recimo 100 hl vina, ga moraš prodati po tisti ceni, ki je na trgu. Ako se privadijo naši ljudje na italijansko vino, bo domači pridelek še pod povprečno ceno na trgu in proti temu ne bode zmogla nobena organizacija, nobeno gospodarstvo.

Ako se vsede, recimo na pr. v vipavsko dolino kaka italijanska industrija, ki bode kupovala mleko ali sadje od domačinov, ne bode nobenega, ki bi se obotavljal prodati svoj pridelek, ako si prihrani troške za pot in prevoz.

Ker niso Vipavci milijonarji, bi popolnoma naravnim potom podlegli «tujemu kapitalu».

A pojdemo še dalje. Ako bi se znižale mezde delavcu v Ita-

liji se bodo tudi onemu v Juljski, Benečiji, kajti to so naravne posledice, proti katerim ne zmore lokalna politika in organizacija prav ničesar.

Res, Sisifovo delo bi bilo vsako delovanje v nasprotnem smislu, v vprašanje pride edino kako in v koliko se dajo izkristiti nove trgovske konjunktture.

Vsak, kdor uči naše ljudstvo drugače in mu sanjari o samostojnih gospodarskih organizacijah je zapeljivec ter išče dobro za se in ne za ljudstvo.

Ako hoče ljudstvu dobrega, naj ga uči kako bi bilo nastopati v novih razmerah, da se prepreči popolen razpad našega gospodarstva. Oni v Jugoslaviji, ki nas toliko pomilujejo in uvidevajo sami, da se pri nas le kaj rado govori in le malo dela, doseže pa ničesar, bi storili bratsko delo, ako bi poslali mesto za tisk in tiskarne direktno našemu ljudstvu v zboljšanje njegovega gmotnega položaja par milijonov dinarjev.

To bi bila le majhna premija za udanost, ki jo čuti slovensko prebivalstvo Juljske Benečije za kraljestvo S. H. S. in bi tudi več zdalo kakor pa trajno ščuvanje proti Italiji.

Mi smo tudi vedno skozi in skozi za politiko dejanj in ne besed.

Toda ker leži vodstvo pri drugih in ne pri nas, nam ne preostaja drugega kakor grenka kritika in opozicija, ki je itak pri vsaki politiki potrebna.

Za to smo se pa tudi oglašili na dopisovanje «Slovenskega Naroda».

Konečno opazamo še čitaje «Slovenski Narod» in «Slovenca», da se dopisovalci uvodnih člankov rekrutirajo izključno iz Goriškega in zavzemajo Ljubljanci popolnoma pasivno stališče v politiki.

Tako si lahko tolmačimo, da si polnita omenjena časopisa kolone z zadevami, ki nobenega Ljubljancana ne skrbijo, na svoje zadeve se pa le takrat spominjajo, kedar jim pride iz Belgrada poziv in namigljaj, kaj in kako naj se piše.

Za to pa mi še nadalje lahko izvajamo posledice in si priznavamo, da od takih ljudi nimamo ničesar pričakovati. Ako bi bili vsi naši ljudje le količkaj prebrisanji, bi obrnili hrbet ljubljanskim čenčam in demagoškim govorom raznih Dantejevih in Virgiljevih oboževalcev, toda žalibog, raje hočejo skusiti prej na svoji koži, kaj da pomeni od Ljubljane semkaj narekovana politika.

Konferenca v Portorose

Konferenca nasledstvenih držav je v soboto, 29. t. m. predp. začela z delom. Začasno predsedništvo se je poverilo načelniku italijanske delegacije poslaniku Romanu Avezzanu. Baron Avezzano je imel govor, v katerem je izrekel najprej dobrodošlico zastopnikom držav, ki so pri konferenci udeležene, nato pa izrazil svoje veliko dopadenje nad tem, da kaže tudi Francija in Anglija zani-

manje za ta važna pogajanja, o čemer priča dejstvo, da sta poslali na konferenco svoja zastopnika, ki naj s svojini navesti pripomoreta k čim boljšim zaljučkom. Potem ko je Avezzano zastopniku. Zedinjenih držav, ki prisostvuje konferenci kot opazovalec, podrobno obrazložil položaj posameznih držav naslednic, je opozoril na to, da so smatrale prizadete države pri sestavi programma konference za umestno ne dotikati se vprašanj, ki so sicer tudi velikega gospodarskega pomena, ki bi pa utegnili naleteti na nepremagljive težkoče in ki so ravno vsled svoje važnosti v hipu ne dajo rešiti. Tako se je sestavljal program, ki si ni postavil Bog ve kako visokih ciljev, ki pa omogočuje uspešna pogajanja s praktičnimi zaključki. Hipni položaj narodnih držav — je nadaljeval Avezzano — ki so sledile avstro-ogrske monarhiji, je moral pretrgati prejšnje gospodarstvene organizacije. Z ničemer se bo dala bolje doseči konsolidacija novih razmer na definitivni način — je rekel baron Avezzano kakor s tem, da se pri novi ureditvi upoštevajo oni interesi novih držav, ki izvirajo iz njihovih medsebojnih odnosov.

Naša naloga — je zaključil Avezzano — zasleduje cilje, ki morajo biti v bistvu plemeniti. Zeleti je, da bo vladal na tem sestanku držav-naslednic avstro-ogrske monarhije duh medsebojnega zaupanja, ki je neobhodno potrebno, ako naj se politični uspeh vojne izkoristi. Baronu Avezzanu je odgovoril načelnik francoske delegacije admiral Fatout. Fatout je rekel, da bo francoska vlada, dasiravno Francija pri stvari ni neposredno prizadeta, vsako delo in vsak sestanek, ki je po svojem bistvu miroljuben, moralno podpirala in bo sodelovala vedno, ako gre za dobro stvar. Ravnozar započeta konferenca pa zasleduje miroljubne in občekoristne cilje, ki je v splošnem interesu cele Evrope da se dosežejo. Glavno je — je rekel Fatout — da se je delo začelo, da se je izkazala dobra volja. Tudi če se na tem sestanku ne bodo dosegli definitivni uspehi, zaenkrat pomeni že mnogo, če se doseže sploh kakšen uspeh. Nato je admiral Fatout prosil barona Avezzana, naj se zahvali italijanski vladi za gostoljubnost, ki so je bili deležni francoski delegati na italijanskih tleh. Konečno je predlagal, naj se izvoli za predsednika baron Avezzano. Predlog je bil sprejet enodušno. Nato je prevzel baron Avezzano definitivno predsedstvo ter predlagal, naj se poverita mestu podpredsednikov načelniku francoske delegacije Fatoutje in načelniku angleške delegacije Siru Francis-Dentu. Tudi ta predlog je bil sprejet enodušno. Po volitvi predsedništva so se sestavile komisije, katere bodo imele reševati posamezna vprašanja. Ustanovil se je tudi urad tajništva, kateremu našeljuje član italijanske delegacije.

K mažarskim dogokom.

Na zgodovinskem obzorju Mažarske se prikazujejo vedno ostrejši obrisi osebe, katere ime se je prvič imenovalo v zvezi z uporom avstro-ogrske mornarice med svetovno vojno. Med jugoslovanskimi mornarji se je vedno bolj štrila narodna zavest in mržnja do monarhije. Februarja meseca 1, 1917 je hotela 5. pomorska bojna divizija s svojimi ladjami odpluti iz Boke Kotorske in se pridružiti italijanskemu vojnemu brodogradu v Ankoni Zarota pa je bila v zadnjem momentu odkrita in bojna ladja «Novara» se je postavila ob vходу v luko kotorsko in pričela obstreljevati uporniške ladje. Jugoslovanski mornarji so se morali udati in mnogo jih je bilo justficiranih. V zahvalo je cesar Karel imenoval poveljnika «Novare», fregatnega kapitana Niclasa-a v. Horthy-a admiralom in poveljnikom celokupnega brodogradu. S tem je pričela njegova kariera in v zadnjih mesecih vojne si je znal pridobiti neomejeno zaupanje Karla. Po prevratu se dolgo ni čulo o njem, dokler se za vladanja Bela Kuna niso pričeli v južni Mažarki zbirati protirevolucionarni elementi. Horthy je postal poveljnik narodne vojske in je na čelu nje po polomu boljševiškega režima vkorakal v Budimpešto. Mažarska je kmalu nato zavzela monarhistično obliko in Horthy je bil imenovan — baje ga je v to pooblastil razkralj Karel — upraviteljem države.

Do velike noči 1921 se je spošno mislilo, da Horthy samo čuva mesto za Karla. Ko pa se je velikonočni puč ponesrečil, so pričeli legitimistični krogi dolžiti Horthyja in njegovo vlado, da so to povzročili oni, ker so položaj namenoma risali kot skrajno nevaren in s tem izvažali intervencijo male antante. Od takrat so smatrali, da Horthy sam reflektira na mažarsko krono. Ker pa je Horthy kalvinec, se je ia domneva u-maknila drugi, namreč kandidaturi nadvojvode Alberta, sina bivšega feldmaršala nadvojvode Friderika. Trdilo se je, da je med Horthyjem in vlado že sklenjen pakt. Glasom tega naj bi bil nadvojvoda Albert kroza kralja Arpada II. in se oženil s Horthyjevo hčerko Pavlo, ki je katoličanka, Horthy pa bi bil povzdignjen za nadvojvodo Gödöllö. Govorilo se je, da bi velika in mala antanta ne imeli nič proti temu, ker bi kralj Arpad II. dal svečano izjavo, da omejuje svoje pravice samo na okrnjeno Mažarsko.

Legitimisti so med tem izrabili situacijo in so zasedli Burško, kjer so si ustvarili od Budimpešte vsaj na videz neodvisno armado, v katero so trumoma prihajali dobrovoljci iz cele Mažarske. Ko je bila sklenjena na škodo Austrije beneška pogodba, je bil položaj legitimistov še bolj utrjen in Horthy se je moral v vprašanju dinastije malo preorijentirati. Arpad II. je moral stopiti

v ozadje in pojavila se je kandidatura razkraljevega sina, nadvojvode Otona. Za njegove mladostnosti bi ga zastopal Horthy. Med tem pa se razkralj Karl udal željam legitimistov in zopet prijadral na Mažarsko, da zasede prestol. Zdi se, do kombinacije z Albertom kot Arpadom II. niso brez podlage in da stopajo zopet v ospredje.

Slovensko mnenje o srbski politiki.

Da ne bode nesporazumljena, povdarjamo sicer, da se nam zdi Koroščeva politika, v kolikor štiti zgolj narodne pravice proti vladi, opravičljiva. Ne strinjamo se pa z njegovo srbofobijo, katere je ljubljanski «Slovenec» vedno polen.

Vendar pa jo v svoji kritiki večkrat dobro pogodi. Tako ima popolnoma prav, ako meni, da je napačno verovati v komaj v Pašičevo politiko.

Kakor se je Pašič preživel za Veliko Srbijo, tako ima tudi pri nas avstro-slovenski nacionalizem, zastopan po Dr. Wilfann in Podgorniku, že «svojo arteriosklerozo». Le da je noče še priznati. Vse, kar se hoče rešiti, beži na čoln mladega apostelja Virgilija Ščeka.

Tako pri nas. Ljubljanski «Slovenec» pa možuje na ta le način: Srbska diplomacija je uživala vsaj pri nas nekaj velik ugled in veliko zaupanje. Po mirovni konferenci v Parizu, po Rapallu in raznih manjših aferah pa se je zaupanje v Pašičeve diplomatske sposobnosti znatno omajalo. Tudi pri Srbih samih je začelo brezmenjo zaupanje v Pašičevo diplomatsko spretnost padati. To je popolnoma razumljivo, če primerjamo položaj bivše male Srbije s položajem današnje naše kraljevine. Za malo Srbijo je obstojal samo en problem: komu se naj diplomatsko priključi, ali Avstriji ali Rusiji? Da mala Srbija ni mogla voditi samostojne vnane politike je vsakemu jasno. Pašič se je odločil za Rusijo in z Rusijo vred za antanto. Zato je imel Pašič jako ugodno stališče, dokler je stoloval v Belgradu odločni in energični ruski diplomat baron Hartvig. Po njegovi smrti se je Srbija opirala le še na Rusijo, dokler se ta ni zrušila pod boljševiškim potresom, potem pa je zaplavala naša diplomacija v francoske in sploh antantne vode. Odkar pa je antanta med seboj needina, je ostala tudi naša diplomacija brez vsake prave vnane-politične smernice. Kljub temu sedanji vladi ne pade na um, da bi sestavila vnanjopolitični odbor in se opirala na parlament, ampak nadaljuje svojo brezglavno vnano politiko od neuspeha do neuspeha.

Koliko papirnatega denarja kroži v Italiji?

Z ozirom na netočne sodbe o vsoti papirnatega denarja v Italiji, ki so bile objavljene, je na mestu, da se v interese kredita države naglasi, da se svota papirnatega denarja v zadnjem času ne samo ni povečala, temveč da se je zmanjšala, kakor je raz vidno iz poročil, ki jih finančno ministrstvo daje stalni finančni komisiji in ki se objavljajo v uradnem listu «Gazzetta Ufficiale». Po zadnjem

poročilu, ki se nanaša na položaj, kakršen je bil 10. septembra t. l., je bilo državnega papirnatega denarja v prometu na račun drž. za 8.440.000.000, a na račun trgovine za 9.438.000.000. Skupaj je bilo 10. septembra 1921. v prometu za 17 milijard 878 milijonov lir papirnatega denarja. Dne 30. junija je znašala ta svota 18 milijard 158 milijonov. Iz tega je razvidno, da se je pod sedanjjo vlado zmanjšala svota papirnatega denarja za 280 milijonov.

Čekoslovaška za mir in sporazum

Značilen za politikotako-zvane «male antante», kimora v vsem slediti načelom «velike antante», je Masarykov govor na dan praznovanja tretje obletnice državne samostojnosti čehoslovaške republike.

«Mala antanta», ki bi se rada uveljavila kot samostojna politična sila, če možno tudi v opoziciji z veliko antanto, zahaja vedno na pota politike «velike antante», pod koje pritiskom mora «mala antanta» kazati svetu, najprijaznejše lice, ako noče vničiti svojih narodnih kapitalov, kojih vrednost je odvisna edino od razporedenja «velike antante. Zato pa je Masaryk tudi rekel :

Za nas je čisto samoposebi umevno, da postopamo v sporazumu z veliko entento, in da bomo vedno delali v sporazumu z njo. Že dostikrat sem izjavil, da nam grea to, da se ohrani avtoriteta entente v Evropi. V tem smislu smo delovali med vojno in po vojni in tega izstremljenja se je porodila mala ententa. Razmere v Osrednji Evropi so diktirale malo entento. Ravno na ta način in iz istega vzroka je mogoče razumeti soglasnost male entente v vseh resnih vprašanjih, ki se tičejo organizacije Srednje Evrope.

Hočemo miru, nočemo vojne!

Nečastno in nemoško postopanje razcesarja dokazuje vsem mislečim politikom, da je karlistično-monarhistični pokret brez vsakega pomena in vsebine in kako zelo slabo razumejo politični svetovalci Karla politični položaj Evrope. Njegovi monarhistični pristaši so sami krivi, da Karl ni kompromitiral samo samega sebe, ampak tudi ves princip monarhizma.

Nato je govoril predsednik o narodni skupščini, katero je naznačil za glavni politični faktor v republiki in poudarjal, da ima Čekoslovaška parlamentarno vlado, ki še nikoli ni in nikoli ne bo čes ukrenila, ne da bi tudi narodna skupščina vedela za to. Čekoslovaška republika

pomeni mir in noče vojne,

vendar par je vedno pazno zasledovala dogodke, in radi tega ni bila presenečena radi zadnjega puča. Čekoslovaška nima nikakih osvojitvenih namer pri mažarskem vprašanju, mora pa energično vztrajati pri tem, da mažarska vlada končnoveljavno zapusti pot svoje dosedanje dvoumne politike.

«Mi smo, v zunanji in v notranji politiki za pametno in častno politiko, zakaj pametni in častni ljudje, se lahko sporazumejo radi najtežavnejših

problemov tudi brez vojne. Vztrajamo pa na dogovorjenih mirovnihih pogodbah in zahtevamo, da se lojalno izpolnjujejo. Mi se z entento popolnoma strinjamo, ker nočemo nič drugega, kakor samo to, kar smo se z njo dogovorili.

Seveda vlada med nami, Jugoslavijo in Rumunijo popoln sporazum. Sporazum vseh treh članov male entente je zato toliko naraven in samoobsebi umeven, ker je nastal iz spoznanja srednjeevropskih razmer, povzročenih po vojni. Mobilizacija še ne pomeneja vojne, vendar pa je zelo resna akcija ne samo v vojaškem, temveč tudi v političnem zmislu. Mobilizacija je velika obremenilna preizkušnja, naša mobilizacija je bila potrebna ter je že izpolnila znaten del našega programa. Našim zaveznikom je znano, da je bila budimpeštanska vlada radi naše mobilizacije prisiljena k hitri rešitvi Karlove afere. Naša mobilizacija in naša odločnost značita torej velik politični uspeh.

Jaz zrem mirno na razvoj in konec karlistične afere. Naša republika se bo o njej ojačila na znotraj in na zunan. Naši sovražniki nam samo pomagajo s svojo propagando in njihove akcije proti nam ne morejo povzročiti nobene škode, ker moremo njihovo neupravičenost in neresničenost razkriti in ovreči. Ravno s tem dajejo Evropi neprestano nove dokaze za to, da je naša država naravno po zgodovini ustvarjeno delo in jamstvo miru in reda v Srednji Evropi.

Vlada se more že daneč veseliti prvih uspehov svoje odločnosti. Vlada je upala, da se bo ves problem rešil v kratkem. Upamo, da se bomo mogli v kratkem vrniti k popolnemu plodonosnemu delu pod boljšimi pogoji, k našim velikim mirovnim nalogom v parlament, kjer bo po zadnjih dogodkih vladala še večja enotnost, državniška mirnost in razsodnost, kakor tudi ona pravna in preudarna atmosfera pri vseh strankah in nacionalistih, ki bo olajšala vladi izvršiti to, kar si je postavila za cilj.

Za ves lepo doneče so te fraze.

Upravitelj in urednik: Karol Jušič.
Tiskarna G. Juch v Gorici.

SPREJEMA VSAKO
TISKARSKO DELO

Tiskarna G. Juch
GORICA, VIA MORELLI 14

Agrarni zadružni Konsorcij v Gorici

Zadruga z omejeno zavezo

Tekališče „Giuseppe Verdi“ št. 29 (Mestni dvorec)

Pri tem konsorciju se razprodajajo:

I. **KRMILA:** Oves, otrobi, moka za krmljenje, sezamove pogače, sol za živino.

II. **SEMENA ZA PAŠNIKE:** Različne vrste detelj, rastlin za krmljenje in vrtnin.

III. **GNOJILA:** napravljena umetno iz najboljših kemičnih snovi.

IV. **VITRIJOL IN ŽVEPLO.**

V. **PLUGI** znamke «Sack» in drugih ter razni poljedeljski stroji.

Čitajte

„Goriški Slovenec“

Società Servizi Automobilistici

ING. RIBI & C.

sprejema predznambe za izleto
ob nedeljah in praznikah v

— Gradež. —

Za nedelje se bile stavljen

proge Kojasko-Dobra, Ajdov-

ščina - Vipava, Krmin - Čedad.

BANCA DELLA VENEZIA GIULIA - GORIZIA

Banka za Julijsko Benečijo v Gorici

Anonimna družba - Društvena glavica L 1.000.000

Agencije:

Ajdovščina, Ajello, Gradišče, Gradež,
Červinjan, Kormin, Tržič.

Depoziti - posojila - odračuni

Brezplačna emisija bančnih nakazov,
ki so vporabljivi po celem kraljestvu